

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiæ

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Cap. CXXII. De Judice.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](#)

IIX.

Judæi non possunt esse Medici Christianorum
can. nullus. caus. 28. q. 1. *Felin.* in cap. i. X. de Ju-
dic. neque possunt esse testes contraChristianum.
Hipp. de *Marsil.* sign. 41.

IX.

Judæo tanquam personæ vili non est deferendū
juramentum. *Wehn.* *Conf. Francon.* 85. ne-
que admittuntur Judæi ad Doctoratum, quia est
dignitas. *Bart.* in L. 49. C. de decur. Lib. 10.

X.

Judæus cum Christianā rem habens punitur
extraordinariè, interdum abscissione genitalium
Oldrad. *Conf.* 333.

XI.

Judæum occidens an teneatur ordinariā ho-
micii poenā, vid. *Anthon.* *Thesaur.* 2. q. 26.

CAP. CXXI.

Judicare.

Axioma I.

Judicare non est testis Innocent. in c. cum cau-
sam. de testib. *Bart.* & *Dd.* in l. qvi testamento. §.
fin. ff. de testam. *Wefenb.* 2. conf. 58. n. 25.

II.

Judicatum dici non potest ab eo qui jus judi-
candi non haberet, vel quod adhuc est in contro-
versia. l. 1. §. hec autem verba ff. quod quisque
jur. stat. l. 2. in fin. ff. de pñ. *Dd.* in l. 2. si quis in
jus vocat. non iterit. *Myns.* *ref.* 26. num. 4. ubi
addit requiri, ut judex sciat se esse judicem. arg. l.
quaro. 3. ff. de eo qvi pro tutor. *Bart.* in l. multum.
ff. de condit. & demonstr.

III.

Judicare est munus. l. munerum 18. §. judi-
canti. 14. ff. de muner. & honor. qvod qvi à se ab-
dicat, se ipsum exonerare dicitur. cap. *Pastor.*
28. in pr. de offic. deleg. Et esse onus, non autem
beneficium, omnium melius probat Langovall.
in l. *Imperium.* n. 193. ff. de jurisdict. judicis enim
nomine potius careat, qvi nullam profert senten-
tiā, cum à judicando nomen habeat.

IV.

Qvi cito judicat, ad pñentiam properat.
Conf. Arg. 1. conf. uo. num. 29. Unde & judex
fulminare dicitur, cum intra tam breve tempus
sententiam fert, ut de causa perfectè cognoscere
non potuerit. *Bart.* & *Bald.* in l. *prolatam.* C. de
sentent. *Perul.* in c. dilecto. n. 174. de Appellat.

V.

Quotiescumque super re in jure non decisā
sed dubiā, semper unanimiter ex certa ratione
fuit judicatum, toties exinde Jus oritur & per
consequens seqvendi necesitas. Qvia ex sèpsum
ita judicatis inducitur consuetudo vel lex. l. 38.
ff. de LL. *Conf. Mev.* P. 5. dec. 282.

Limita: nisi circumstantie in casu obveniente
varient.

CAP. CXXII.
De Judice.
De Judice competentæ. vid.
Forum competens.

Axioma I.

Judex est disceptator juris. l. rem non novam.
14. C. de judic. l. 3. §. 1. ff. de recept. arbitr. Dic-
tetur enim disceptare seu dijudicare & cognoscere
de partium lice. cum Clericis. 21. in pr. C. de Epis-
cop. & Cleric. l. 3. §. ibidem. 13. ff. ad exhibend. c.
forus. 10. §. judex dictus. de V. S. dictus à jure di-
cendo qvæsi jus dicens. l. 1. ff. de jurisdict. *Wehn.*
in parat. ff. eod. num. 10. secundum Leges
& consuetudines, §. 1. *Inst.* de offic. jud. *Gail.* 1.
obs. 36. qvapropter etiam ejus persona reliquis, qui
in iudicio intervenire solent, dignior & praefatior
Schrader. de *judic.* part. 10. in *preamb.* num.
2. Unde & torius judicij Dux seu Imperator. *Bald.*
in rub. C. si à non compet. *judic.* *Pacian.* de pro-
bat. lib. 2. cap. 44. num. 2. basis ac fundamentum
de c. forus extr. de V. S. *Vant.* de nullitat. ex de-
fect. jurisdict. ord. num. 2. *Conf. Arg.* 1. conf. 31.
Gilman. 1. p. 2. tit. 11. vot. 2. num. 24. juris justitia
& Dei minister vocatur. l. 1. ff. de *dejust.* & *jur.* l. 2.
§. post originem. de O. I. *Regner.* in qvæst. an *judex*
secund. conscient. n. 13. Hinc judicis praesentia o-
mnem dolii suspicionem excludere perhibetur.
cap. in presencia. 6. de renunc. cap. *sicut.* 16. §. fin.
de sent. *Gail.* 2. obs. 76. num. 7. nec judex dicitur
in quo justitia non sit, cum iure disceptare dicatur
iustitiae judicare cap. *judicet ille.* 4. 3. q. 7. *Gail.* 2. obs.
76. num. 6. ideoqve judice iustitiae exequente im-
pune resistere possumus. cap. ex parte. 11. de ac-
cusat. cap. ponderet 14. 50. distinct. ubi *Geminian.*
Petr. de *Ancharan.* *conf.* 82. *Roman.* in l. 1. dere
judic. *Farin.* 1. conf. crim. 4. n. 13. & comparatur
privato spoliatori, quoties sine causa cognitione
aliquid suā possessione privat. *Bart.* in l. 2. §.
fin. de *Custod.* reor. Dec. in l. fin. col. 10. C. de-
dict. D. *Adr.* roll. & *conf.* 449. num. 30. *Crav.* *conf.*
124. n. 4. ac proindè cessat praesumptio qvæ alias
pro eo militaret. *Menoch.* de *recup.* pos. rem. 8.
n. 8. *Regner.* *Sixtin.* 2. *conf.* *Marp.* 10. n. 103. ma-
xime quando contra communem judicaret op-
inionem, tunc enim pro imperito habetur & li-
tem suam facere dicitur, partiqve læsa ad id qvod
interest tenetur. *Alex.* *conf.* 95. numero 6. vol. 2.
Bart. in l. fin. C. de pñ. tcmr. litig. *Phil. Matth.*
2. *conf.* *Marp.* 26. num. 136.

II.

Judex veritatem diligenter investigate te-
natur. v. *infm.* veritas. *Auth.* qvi semel. C. qvom. &
qvand. judex. ibi. perqvisita veritate. l. 2. ibique
Dd. C. de edend. l. si non defendatur. 19. ff. de pñ.
l. fin. ibi veritati semper locum fore. C. de probat.
& veritate & æquitate ob oculos habere dicitur.
l. qvod si *Ephest.* 4. in fin. ff. de eo qvod cert. loco. gl.
in l. inter filios. Cod. famil. hercifc. *Roland.* à
Vall. *conf.* 47. num. 24. lib. 3. & *conf.* 12. n. 3. eod.
Regner. *Sixtin.* vol. 2. *conf.* *Marp.* 1. n. 21. Est e-
nim jus qvoddam inanimatum, nec ut bilanx vi-
deri debet eam in partē plus inclinans unde plus
accipiat, cum jus atqve iustitiam animare & per-
amare animæ salus præcipit, nec unquam iuri a-
nimum demere, vel judicando item protrahere
praesumere debet. Ire enim ad judicem est ire ad
jus. *Arist.* lib. 5. Eth. cap. 4. nec qvicquam pro
decreti interpositione, vel spem ementi pretio
præsen-

præsente vendendo sordidè recipere audet. *l. fin. C. de pred. Decur. Amaucell. de ear. Aqvis. sing. 175.* alias redoleret hoc venalem habere justitiam. *Coras. ad l. plebisitum. 18. de offic. presid. sed undiqueque invariabilis, undique irreprehensibili. Nov. 13. cap. esse cogitur, à deo παθόν καὶ περιποληψίας uti itidem eum esse voluit Imp. Constantinus, quando dixit: Wann dein ἀργ- ster Feind recht hat / so sprich ihm recht / und wann dein bester Freund unrecht hat / so sprich ihm unrecht/ quia sapientia Dei (ait) dilige justi- tiam, richtig wahrheit ewig / in æquitate adulabi- lis, in justitia inexorabilis esse debet. vid. Boeckel. de pabl. judic. disqvis. 13. inde & manus continen- tes. Valer. Max. lib. 4. c. 3. & puras cum habere oportet. Nov. 8. c. 8. §. 1. de defens. civit. Nov. 17. c. 5.*

III.

Judicis Auctoritas facit licitum qvod alias est illicitum. *l. i. §. idem Pomponius. 5. ff. qvod falsi- tur. aut ges. Andr. de Isern. in consil. appellat. temp. col. 3.* Excusat enim ea regulariter à poena. *l. ait Ptole. 7. §. 2. vers. qvid tamen ff. de minor. ibique gl. l. furti 6. §. 2. ibi. qui jussu ff. de his qui uot. infam. l. 2. §. Casius. 3. ff. de ag. pluv. are. gl. in l. si quis id qvod 7. ff. de jurisd. l. iuste. ii. de ad- quir. vel amitt. poss. can. qui peccat. 40. cau. 23. qv. 4.*

Declarata regulam tunc procedere, quando au- toritas est interposita secundum jus & ordinem, alias securus est, & nil operatur judicis auctoritas. Panorm. in c. consultationibus. col. 2. de jur. pa- tron. Marant. difp. 2. qv. legal. num. 44. cum imputandum sit parti qvod non appellaverit, qvamvis qui non juris ordinem servat, actum ejus ipso jure nullum neque excusare, nec necessariam appellationem esse dicat. Panorm. in cap. ad nostrarum. extr. de jurejur. eodem modo & jussum patris vel Domini filium aut servum excusare di- cit. in l. servos. §. C. ad L. Jul. de vil. 2. de se- pulchr. violat. vid. Bart. in l. non solum §. non mandato. ff. de injur. gl. int. se ea ff. de R. I.

VI.

Judex in re propria quis minimè esse potest. *l. 10. ff. de jurisd. 10. ff. de testib. l. ult. §. pen. C. ubi Senat. vel Clariss. l. unic. C. ne quis in sua caus. jud. Ratio 1. qvia iniquum est admodum in re propria aliquiclientiam tribuere sententia, cum homines à natura omnes plus sibi qvam aliis favent, & suæ potius utilitatí qvam alienæ consultum cupiant, qvæ affectio judicandi sinceritatem plane cor- rumpit & impedit. l. unic. ubi Obrecht. C. ne quis in sua causa. 2. qvia absurdum, eundem partis & judicis vice fungi, cum certum sit neminem simul judicis & partis aut testis officium in una e- ademque causa obire. l. ille à quo 13. §. tempesti- zum. 4. ff. ad SC. Trebell. Schenck. à Tauten- berg. 1. F. 10. ubi omnino vid. Alvarot. n. 4. Amplia hanc regulam (1) in tantum qvod etiam Rex vel Imperator non posse esse judex in causa pro- pria, sed potius debeat illam delegare. Andr. de Isern. in cap. Imperiale. §. præterea si inter. col. 7. & 8. de prohib. feud. alien. per Frider. (2) qvod dictum qvoad judicem procedat etiam qvoad ar- bitrum l. pen. ff. de recept. arbitr. fac. l. 1. ff. cod.*

si nimur ut arbiter, non vero ut arbitrator con- sideretur. *l. si libertus 30. de oper. liber. 3.* qvod hinc nec in causa suorum liberorum seu familia- rum regulariter judex quis esse possit. *d. l. qvijurisdictiōni 10. ff. de jurisdict. cum valde pericu- sum sit permettere, ut pater in causa filii judicet, qvia in illius potestate omnes alterius fortuna si- tæ sunt, utne quidem bonus judex quicquam au- xiliū afferre possit, ut in judicio Agonidis accidisse notat Govean. ad d. l. 10. ff. d. iiii. vid. & Carp- zov. p. 3. qv. crim. 104. n. 64.*

Limita I. non procedere in jurisdictione vo- luntaria. *l. si consul. 3. ff. de adopt. l. apud filium 18. ff. de manumiss. vind. ideoqve quis in sua cau- sa filium coram eo emancipare poterit, d. l. si Consul. Costal. ad d. l. 10.*

Limita II. quando actio tempore esset peritu- ra, putari si periculum esset in mora, tunc enim permittitur cognoscere ad litis con- ciliationem & sic quousque perpetuer actio. *gl. in d. l. qui ju- risdictiōni. verb. testis. fac. text. in l. sed si restituatur. temp. 3. vers. sed cum. ff. de judic.*

Limita III. si causæ essent viles & exiguae. *l. Se- natus consulto. 16. ff. de offic. presid.*

Limita IV. ubi consuetudo disponat, qvod quis esse possit judex in proprio facto. *c. i. de pan- in 6.*

Limita V. Si inter litigantes consanguineos es- set paritas affectionis respectu judicis. *l. non fol- lum. 67. §. 1. ff. de rit. nupt. c. postremo. 36. de appellat.*

Limita VI. in judice pedaneo juxta gl. in l. t. ff. de judic. per l. 77. ff. de judic. hoc enim in casu delegantis potestate fungi dicitur Costal. ad d. l. 10. d. tit. nec judex potest judicando recedere à formula à Prætore prescripta, neque etiam ex af- fectione judicare, sed formulam præscriptam se- qui cogitur, & consequenter iniqvum non est fi- lium patri vel contra judicem dari. Duar. lib. 12. difp. c. 51. & c. 53. cod. libr.

Limita VII. cum Vasq. lib. 2. contr. jur. cap. 37. qvodo exactiones poenarum, atqve hoc in ca- su Dominus territorii judices in propria causa esse, maxime qvando crimina sunt notoria & ma- nifesta, ait Cravetta cons. 801. num. 6. executores cum magis qvam cognitores vel judices videantur Bald. in d. l. unic. n. 1. C. ne quis in sua caus. plane Duces, Principes, aut Comites in causa propria per suos confiditarios de consuetudine ju- dicare dicuntur, qvod de consuetudine Germaniæ testantur duo insignes Germani Jcti Zaf. in d. l. qui jurisdictiōn. 20. & Wefenb. 1. cons. 33. num. 43. & hujusmodi consuetudines valere assentit Cravett. cons. 233. n. 8. per text. in c. i. ibique gl. in verb. punire de pan. in 6.

V.

Judex non impertit officium suum nisi impli- ratus l. 4. §. hoc autem judicium. 8. ff. de damn. infest. l. i. C. Ille qvæ desum Advoc. jud. suppl. l. & post peremptorium 73. ibique Bart. de judic. Auth. qui semel. C. qvom. & quand. jud. cap. bo- ne memorie. 4. de postul. Prelat. ibique gl. in verb. euævimiæ. Corn. cons. 293. in item p. 3. Donat. à Fin. in suo enchyrid. verb. officium judi- cia in pr. Qvia ea, qvæ ante judicium contingunt,

non

non valde ad eum pertinent, nisi nominatum fuerint injuncta, Ulp. in l. 25. §. item sciendum. 8. ff. de adil. edit. add. & l. 1. §. & post. 9. de Nov. oper. nunc. Vultej. 1. conf. Marp. 15. num. 17. Unde & judex de facto nihil, sed tantum de jure supplere dicitur, t. t. Cod. ut qva desunt Advocat. Bart. in d.l. 4. §. hoc autem judicium. de damn. infect. Vivius commun. concl. 1. verb. judex. num. 3. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 7. num. 49.

Limita I. nisi quando judicis officium concerit id, in quo versatur publica utilitas l. congruit. 13. in pr. ff. de offic. Præsid. l. si quis in hoc 10. C. de Episc. & Cler.

Limita II. in casibus, in quibus licet vertatur privata utilitas, concernit tamen honorem in iudiciis. l. eos. 6. §. fin. C. de appell. l. judicibus. 24. eod. tit.

Limita III. Ubi officium judicis concernit miserabiles personas. l. nec qvam 9. §. Advocatos. 5. ff. de offic. Procons. l. sancimus. 28. §. 5. C. de administr. tut.

Limita IV. In emergentibus post item contestatam, etiam si partis utilitatem concernat d.l. adiles. 25. §. 8. de adil. edit. Ubi Costal. ratio, qvam judici statim atque causa cognoscere coepit omnium rerum officium incumbit, qvæcumq; in iudicio versantur; ea vero, qvæ ante iudicium contingunt, non valde ad eum pertinent, nisi fuerint ei nominatum injuncta d. l. 25. §. 8. de adil. edit. Wefenb. in pamt. de rei vind. num. 7.

Limita V. in his qvæ concernunt jus Prætoris l. qvos perhibet 7. ff. de postul. item ea qvæ ad superioris reverentiam pertinent ut interposita appallatione referenter illucferre illicet. 9. ff. de offic. Præsid. l. congruit. 13. eod. tit. prohibere ne quis iniquum lucrum aut damnum sentiat; curare, ut quieta sit Respubl. providere, ut veritatis causa acta edantur d. l. congruit. & l. 7. C. de edend. Add. Barthol. Socin. in fallent. regul. num. 245. Gilcken. ad l. properandum. §. 2. C. de judic. n. 3.

V I.

Judici terminare aliquid anteq; termini questionis intelligentur difficile est. l. Domitius Labeo. 27. ff. qvi testam. fac. poss. Duar. 1. disf. annivers. cap. 41. Alciat. lib. 5. consil. 5. num. 1. Carpzov. p. 3. qq. crimin. 106. n. 10.

V II.

Judicis factum habetur pro facto partis l. 1. vers. nam invicem C. si in caus. judic. pign. capt. l. 13. C. de evict. Gail. de Arrest. Imp. c. 1. num. 20. Cravett. conf. 887. num. 3. Berlich. decif. 126. num. 3. Unde quando stat per judicem qvo minus statuta tempora observari queant, eo ipso dilationem tantisper concessisse intelligitur, ita ut absque damage more ex impedimento per judicem injecto causatae, partis exinde impedita iura intacta maneant, Auth. sed & lis & Auth. si appellatione. C. de tempor. appell. non secus ac si per ipsam partem adversam stetisset. l. 40. in pr. ff. ubi Bald. de cond. & demonst. Marc. Anton. Bard. de temp. util. & contin. c. 2. & 4.

V III.

Judex Imperatoris mentem considerare debet. Panorm. in c. ex literis. de dol. c. cum instan- tia de Censib. Felin. in cap. 1. de rescript. Gylman.

1. p. 2. tit. 11. vor. 2. n. 24. facti enim quæstio est in potestate judicantium, juris autem auctoritas non item l. 1. ad Municipal. ubi Cujac. 1. resp. Pap. p. 20. l. 1. §. 4. ad SC. Turpill.

IX.

Judex qvo excelsior est, eo magis & turpius peccat. Vasq. lib. 2. contr. jur. c. 37. num. 12. qvæ magis delinqvere videntur illi, qvibus majora committuntur. l. Presbyter. 16. C. de Episc. & Cler. l. 13. §. sin autem. 8. C. de dejud.

X.

Qvod Judex turpiter capit, id fiscus aufert. l. Lucins 9. ff. de jur. fisici. Abbas. in cap. cum ab omni. de vita & honest. Cler. col. 2. circ. fin. Vasq. 2. contr. jur. cap. 37. num. 35.

XI.

Judex sine cause cognitione procedens non censetur esse judex sed pro privato habetur. Felin. in cap. Ecclesia S. Marie. col. 12. de confit. Princip. Judicare enim non processum de facto, sed cause cognitionem presupponit, sine quæ judicium nullum esse potest. l. judges. 9. ubi Jaf. n. 2. C. de judic. idemque censuit Hypsopolit. Marfil. in sua præf. §. successivè num. 3. ubi ait, qvod judex non observans juris ordinem vel debitam consuetudinem redigatur ad instar privati, nec juvet ratione officii, cum in illud deliquerit, qvam ob causam casus insolitus & inopinatus dicitur, si ordine judicario non servato procedatur, teste Nat. conf. 45. num. 22. vol. 3. accedit qvod Bald. ait in cap. 1. §. seu furium & ibid. Afflict. num. 10. de pac. juram. firm. qvod cognoscere juris ordine non servato sit auferre. vid. & Marfil. in præf. sua. S. 2. num. 69. & §. expedita. num. 57. siquidem judex jus & justitiam administrare non censetur, qvando ordine judicario non servato procedit & decernit, arg. cor. qvæ notantur per gl. in l. iuste ff. de acquir. vel amitt. poss. Bart. in l. memin. C. unde vi Panorm. & Bero. in c. congruerente. de restit. spol. fac. text. in l. spol. 14. ibinam bona aduersarii tui in te transferri circa solennem ordinem frustra de precari. C. de pac. Huc pertinet qvod ait text. in l. nec Magistratibus 32. ff. de injur. nec Magistratibus licere injuriose aliquid agere, imò Innocent. in cap. deberet. de sentent. Excomm. in 6. profitetur qvod non solum Clerico, sed etiam Laico licet se defendere etiam contra judicem ordinarium, qvæ ordine judicario non servato injuriam sibi vel in rebus vel in personis facit. Sic & Jafon inquit in l. ut vim. num. 9. vers. secundo limita. ff. de just. & jur. qvod judici de facto aliquid facienti posit de facto restisti, qvod idem traditur in speculo juris Saxonici artic. 78. lib. 3. Unde quoties judex sine cause cognitione aliquem sua possessione privaret, privato spoliatori comparatar. Bart. in l. 2. §. fin. ff. de Custod. reor. Dec. in l. fin. col. 10. C. de Edict. D. Adr. toll. & consil. 449. num. 30. Cravett. conf. 124. num. 4. proindeque presumptio, qvæ alias pro eo militaret, cestat. Menoch. remed. 8. de recap. poss. num. 8. acimpune ei restisti potest l. prohibizum. §. C. de jur. fisici. Alciat. de presumpt. reg. 3. pref. 9. in fin. Regner. Sixtin. 2. conf. Marp. 10. num. 105. cum taliter res suas auferri ipsi concessum

cessum non sit. & congirente. 7. de refit. foliat. 1. 2. C. si p. v. vel alio mod. l. auctoritatem. 3. d. l. meminerint. 6. Cod. und. vi Dd. in l. unic. C. de prohib. sequestr. Diaz. in tract. regul. & fallent. verb. foliatus.

XII.

Judex regulae juris inhærere debet, ubi diserte de Exceptione non docetur. Bald. ad c. t. n. 2. & 6. extr. de alienat. judic. mut. cauf. l. si tutor. 6. in fin. C. de seruo. pign. dat. manumiss. & in cap. 2. de feud. dat. in vicem L. Commiss. Dec. add. 1. num. 8. ff. de R. I. Felin. ad c. qvoniā. num. 4. extr. Uli lit. non contes. VVefenb. 1. conf. 7. num. 7. adeò ut exceptione non probata seu in jure non existente, si contra Regulam judicaverit, item sum am fecisse dicatur. Octav. Cacheran. decis. P. demont. 12. num. 2. Schrader. de feud. p. 10. tit. de Pers. min. prin. sententia que nulla sit, quia contra jus constitutionis lata appetet. l. si expressim. 16. ff. de appellat. l. 2. C. qvand. prov. non est ne cess. Bart. Jaf. Duar. ad l. præses. 27. l. cum prolat. 32. ff. de R. L.

XIII.

Judici incompetenti impunè non paretur. gl. in cap. veniens. vers. propter contumaciam de Accusat. & in l. 2. ff. si quis in ius vocat. non territ. Dec. in l. fin. num. 16. ff. de jurisd. quia ubi judex competenter non est, ibi deficit judicium. Bald. in l. Clarum. C. de Auct. prestand. Barbat. conf. 50. col. 3. in fin. vol. 1. Conf. Rubr. de foro competenti.

XIV.

In judicem suspicio nulla cadere debet, l. 16. C. de judic. fallit tamen sèpissime hæc regula, sic statim judex suspectus redditus ob suspeçtum afflōrem non remotum. Menoch. de arb. jud. qvæst. cas. 485. n. 24. plures suspicionis causas vid. apud Umm. disp. 1. tb. 9. num. 52. & 54. Lanfr. ad c. qvoniā. c. 3. n. 10. Aufser. in mīt. de recusat. n. 3. Morl. 1. in tract. de jurisd. in præmiss. n. 200. cum seqq.

XV.

Ex qvæcumque causa potest repudiari testis, ex ea etiam potest recusari Judex.

Ratio: quia facilius haberi potest judex quam testis, & à judice plerumque majus imminent periculum quam à teste. Ita ergo ob vinculum sanguinis proximum cum adversario, aut nimiam erga eundem affectionem, item ob inimicitiam capitalem potest testis repellit. l. 3. §. 11. ff. de testim. ergo etiam Judex. l. un. C. ne quis in sua cauſa & cap. 36. X. de appellat.

Declarata: ut tamen prudentis judicis arbitrium hoc cauſu non sit excludendum, cùm non adeò accuratè omnes suspicionis causæ unâ regulâ possint comprehendendi. Carpz. in Proc. Tit. 3. art. 4. n. 94.

XVI.

Qvoties omnes de Collegio suspecti, vel tot suspecti, ut reliqui cauſe cognitioni non sufficiant, totum Collegium potest recusari. Cap. 13. in fin. X. de foro compet.

Ratio: quia sic eadem ratio recusandi totum Collegium adest, quæ aderat quoad judicem, nam & sic grave erit coram tali collegio litigare l. 16. C. de Judic. & c. fin. cauf. 3. q. 5. ob item

igitur, quæ cum uno ex Collegio mihi intercedit, non poterit totum Collegium rejici. Mev. P. 1. dec. 194.

XVII.

Optimum est judicis arbitrio quam minimum permitti, ut ex Ariffor. 1. Rhetor. 1. bene monet Scip. Gentil. lib. 4. de donat. inter vir. & uxor. cap. 9. vid. plura ad hanc rem pertinentia supr. lib. 1. Cap. arbitrium.

XVIII.

Judicis iussus excusat à dolo gl. in c. dixit Domini. 14. q. 5. Tiraq. depæn. temp. cauf. 34. n. 4. Decian. tract. crim. lib. 9. cap. 37. num. 4. Dn. Barbos. ad cap. perlatum 8. qvæ fil. sint legitimi. adeò ut aliquando ejus auctoritas excusat à delictis. l. 53. & ibi Anton. Fab. in rat. lit. C. de pat. Jussus tamen judicis illegitimus & non servato juris ordine factus non præstat justum titulum. Cothman. 2. conf. 67. Incipit. Acta inter Volradum. n. 15.

XIX.

Multa pendent & in civilibus & criminalibus ex motu Judicis l. 10. C. de accusat. l. 21. §. 3. de testibus. Sæpius enim voluntate magis, quam legitima auctoritate lites dirimuntur. §. 17. confit. iante. de Confirmat. Digest. Treutl. 1. disp. 1. tb. 8. lit. C. Unde rectè monet Cæpolla, expertum se esse, esseque utilē cautelam, ut scil. aliquis bonam cauſam habens non tantum concludentia sed & frivola adducat. Cum enim qvandoque imperiū judicent, sepe aliquid per foecordiam & ignorantiam committunt. l. 1. §. 1. de fer. instar que boum sunt, ut ait Pap. in form. sequestri in pr. vid. Coth. 1. resp. 18. num. 298. fitque ut magis moveantur ad judicandum per rationem, quæ minus facit, & aliquando nihil valet, quam per rationem urgente, quæ eorum capita non intrat, adeò in hoc ipso fallendi sunt, ne errant, ut ait Quintilian. lib. 2. cap. 17. Unde notabiliter Zaf. de Cumulatione actionum & exceptione præposterationis ad §. fin. minus. num. 22. in fin. de Action. scribit: Allegavi istas duas leges, sed non potui obtinere, credo nimis subtilem fuisse Afflōribus. Qvod eo magis servandum, qvod Judices sive ut Carolus V. ait, l. in constitut. crim. art. 138. Es sind viel Richter/die die Rechte nicht gelernt haben/und durch Unwissenheit di Leute beschweren. add. cap. 2. extr. de Excomm. c. 22. extr. de rescript. l. 3. C. de offic. Praefect. Præt. Orient. & Illyr.

XX.

Sæpe per conniventiam judicum multa negliguntur. l. 2. ibi: nec per conniventiam. C. de heretic. Sed caveant sibi judices, qui palliant delicta eo prætextu, quasi de iis non satis constaret, non enim evadent aterni judicis condemnationem. Jul. Clar. §. ult. q. 4. in fin.

XXI.

Judex non debet esse clementior lege. Nov. 32. c. 10. l. ult. C. de compens. hoc enim Imperatori tantum licet. l. 1. C. de LL. vid. Responsum juris. 3. Dn. Parens in ricemat. extra de crimin. stellonatus. ord. resolut. qvæst. 2. pag. 39. sed ut non clementior, ita nec severior lege. l. 3. in fin. C. de

de Apostol. l. 3. §. fin. C. arb. titul. nec poenam quicunque (nendum mortis) in casu jure non expresso inducere, late Menoch. de arb. jud. qv. est. cas. 276. incip. cum explicare coperim. per tot. conf. infr. lib. 14. cap. XI. ax. 3.

XXII.

Judex non debet ante prolationem sententia aperire, qualem sit latus l. observandum. §. ult. de offic. Praefid. l. ubi falsi 22. C. ad L. Corn. de falsi imò hoc casu teneri poena falsi docet Paris. de Put. intr. de Syndic. verb. corrumpens. §. si tempore. Christian. ad C. lib. 9. decis. 199. n. 26.

XXIII.

Fatuus est judex qui causam in sententia exprimit. cap. sicut. 16. de sentent. & re judic. ibique Panorm. VVsefemb. t. consil. 29. num. 62.

XXIV.

Judicis est certa ratione judicandi perspecta frivilis advocatorum disputationibus non conivere, nec dilationes sine causa permittere. Vigil. in Dialect. pref. fol. 4.

XXV.

Judicis commemoratione loco actionis habetur. Carol. in l. si quis commodo in Lomb. ar. de delict. & gaudimon. Ludov. Carb. in præt. lib. 3. cap. 1. num. 70. Joh. à Sande lib. 5. decis. tit. 4. defin. 1. ubi tamen nihil allegat, forte quia textus est notissimus in l. ult. C. de fideicom. libert. Unde judicem absurdum facturum, si quenquam in plus mitteret, vel ei adjudicaret quam ipse peteret, statuit VVsefemb. de damn. infect. num. 6. rationem addit Speculat. citatus à Carpzov. p. 2. confit. 7. defin. 9. num. 5. quod eius potestis ultra bellum non extendatur. Ampliatur hæc regula, quod non tantum in persona actoris procedat, sed si reus etiam plus debito offerat, judex sequi debeat. l. 29. ff. de re judic.

XXVI.

Judex semel approbatus, improbari amplius non potest Bald. in l. si propria §. 1. ff. de pecc. hered. Mas. de probat. vol. 2. concl. 945. in fin. Menoch. conf. 2. n. 39. vol. 1. per l. sed eti. suscepit. 52. ff. de judic. Vant. in tract. de nullit. sub tit. de nullit. ex defect. jurisdict. num. 23. & tit. fin. num. 36. neque ex postfacto afferenti aliquem non esse judicem creditur. Bald. in l. gesta. C. dere judic.

XXVII.

Judex gratis officium suum debet impendere. c. cum ab omni iuste. de vita & honest. Cler. pecunia enim seu munera judicium animos solent perturpare & coercere, ut non videant jus alterius partis. cap. sum nonnulli. n. 4. t. q. 1. Exed. 23. ubi dicitur quod munera excocent oculos prudentium. fac. cap. qui recte 66. in fin. n. q. 3. Vasq. lib. 2. contr. jur. cap. 37. num. 35. quapropter si pecuniam recipit, turpiter recipit, & sic cum sit corruptus sententia erit nulla. l. venales. 7. quando provoc. non est necess. c. ei qui appellat. 41. §. venales. 2. q. 6.

XXVIII.

Judex fatuus reputatur, qui ultra perita judicat, l. ult. Cod. de fideicom. libert. l. ut fundus. 18. ff. communis divid. Castren. conf. 291. Visis, in princ. vers. & circa pri-

mam lib. 1. Alex. conf. 163. Viso processu numer. 5. & 8. lib. 2. Card. Tusch. tom. 4. lit. I. concl. 398. num. 14. Azeved. l. 10. num. 115. cum seqq. tit. 17. lib. 4. nov. Recop. Valasch. conf. 145. à num. 8. D. Barbo. in l. sicum documentum in princip. num. 44. ff. soluto matrim. Ordin. Regia Lusit. lib. 3. tit. 65. in princ. & tit. 66. §. 1.

XXIX.

Judex debet judicare secundum allegata & probata, non autem secundum propriam conscientiam. l. illicitas. 6. §. veritas 1. ubi Bart. & Doctores. ff. de offic. praefid. D. Th. 2. 2. q. 67. art. 2. Ordin. Regia Lusit. lib. 3. tit. 63. in princip. & tit. 66. in princip. Abb. cap. pastoralis. §. quia vero, num. 8. de offic. deleg. Federic. de Senis confit. 21. Nunquid n. 2. in princ. Joan. de Imola confit. 83. In casu, in princ. Rimini. jun. conf. 666. num. 47. Azor. Instit. moral. p. 3. lib. 2. cap. 2. q. 11. in fine Covarr. var. lic. 1. c. 1. Natt. conf. 276. num. 3. vol. 1. Pimel. in l. 2. C. de rescind. vend. part. 3. c. 3. num. 32. Petr. Magdalen. de num. testium in testam. part. 3. cap. 1. num. 18. cum seqq. Tuschi. lit. I. sing. 60. Hippol. sing. 266. Bern. reg. 377. Jan. Carc. reg. 254. Matien. in dialog. relator. p. 3. cap. 42. Martin. del Rio. in repet. l. transigere. C. de transact. p. 3. num. 139. cum seqq. Petr. Martin. in cap. affirte. de presumpt. in verb. date infantem. num. 20. cum seqq. Flamin. Chartar. de execut. sentent. capto bannito, in cap. ult. à num. 365. Clar. lib. 5. §. fin. quæst. 66. num. 2. & q. 8. n. 5. Seraphin. de privileg. juram. privil. 2. Anton. Corduba. in quæst. Theolog. lib. 1. q. 37. Olafsch. decis. 1. n. 39. Vivi. Neapol. decis. 178. Tiber. Decian. in tract. crimin. lib. 2. cap. 14. Menoch. conf. 92. num. 80. cum seqq. & confit. 786. numer. ult. Mascard. de probat. conclus. 948. Cavalcan. decis. 25. num. 5. part. 1. & decis. 19. num. 61. & decis. 23. numer. 10. p. 3. Cened. ad l. decretal. collect. 101. numer. n. Uglolin. de officio Episcopi. cap. 26. num. 3. Cardos. in præt. Judicum, & Advocat. verb. Judex. num. 7. Farinac. in præt. crimin. p. 1. q. 21. num. 163. cum seqq. Card. Tusch. tom. 4. lit. I. concl. 398. per totam. Ludov. Miranda de ordine judic. quæst. 28. art. 3. Sayr. in Clavi Regia. lib. 12. cap. 8. num. 6. cum seqq. Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 73. num. 7. Leon. Sess. de justit. lib. 2. cap. 29. dub. 10 numero 84. Octav. Glorit. res. 10. num. 71. Camill. Borrel. in summ. decis. part. 1. tit. 42. de judic. n. 68. Trivisan. decis. 10. num. 28. & decis. 23. numer. 9. lib. 2. Sigismund. Scacc. de re ju-

rejudic. gloss. 14. q̄d est. 8. num. 4. & per tot. q̄d est. 30. Joan. Maria. Novar. super pragm. Regni Neapolitan. collect. 210. num. 9. Aloys. Ricc. in collect. decif. 717. & 1129. Greg. XV. decif. 224. n. 5. & 6. Sebaſt. Goazzin. in deſens. reorum, deſens. 30. c. 29. à num. 1. Mari. Giurba decif. 99. n. 11. Ludov. de Torres. in 2. 2. D. Thome. de Justit. diſp. 48. dub. 2. num. 4. & 5. Vincent. Carot. ſing. 312. ubi ait qvō ille, q̄i potest, vel debet judicare ſecundūm conſientiam, tenetur conſientiam publicam, & legibus munimam non propriam ſeqvi. [judices enim jurant ſe velle jūcare ſecundūm Leges. Nov. 8. & qylibet perjurus eſſet, ſi illis omiſſis ſecundūm ſtam conſientiam ju dicaret, cui adde qvō jūdex teneat ju dicare ſecundūm veritatem. l. rem novam. 14. C. de jūdic. Veritas autem dicitur id qvō probatum aut per legem reſcriptum. l. pen. ff. de probat. c. 1. c. laudabilem. 5. de frigid. & maleſic imo jūdicem debere, contra privatam conſientiam ſeqvi veritatem probationis, evidenter probat text. in l. ult. §. ult. C. de appell.]

Limita mults modis. Primò, qvando conſientia dicitur informata à notorio. Se cundò, in Jūdice, q̄i eſt ſupra leges. Ter tio, in criminalibus, ubi de poena corporali agitur. Quartò, in jurisdictione voluntaria. Qvirto, in Jūdice, q̄i potest prou nunciare in ſcriptis, & ſine ſcriptis, refert Corrad. in braiario. fol. 186. n. 18. Sextò, qvando nihil eſt apparterer probatum, Bald. conf. 265 Creditor. circa fin. n. 3. lib. 1. Septimò, in arbitriis Jūdicis, Bald. conf. 310. Aut muliernum. 2. lib. 1. Octavò, in arbitrio & arbitriatore ſimul, Lap. alleg. 78. num. 9. vers. qinto. Nonò, in cauſa taxationis interſe, qvia ſi non eſt probatum in quantitat, potest in conſientia Jūdex ſecundūm aequitatem illud taxare, & arbitriari, Bald. conf. 270. Ad evidentiam, n. n. lib. 1. Decimò, qvando probatum eſt hinc inde aequalite, Card. Tusch. d. tit. I. concl. 294. poſt. n. 2. Denique in Principe ipſo, Menoch. de abitr. lib. 1. cap. 8. num. 21. Gutier. canon. lib 2 cap. 29. num. 17. Morla in emporio juris. 1. tit. 2. de jurisd. omn. judic. q. 1. num. 21. Valer. Reginald. in pra xiſori paenit. lib. 2. c. 3. num. 32. Joan. Maria. Novar. d. locorum. 9. vers. & ſic etiam quando eſt jūdex ipra legem. Aloys. Ricc. collect. 717. vers. mnc limita primo, & collect. 1129. vers. lima tertio. Sigism. Scacc. d. q. 8. num. 54. c. ſeqq. P. Torres d. diſp. 48. dub. 4. nn. 7. & 8.

XXX.

Pro jūdice ejusq; processu Jura ſemper p̄fumunt. l. 1. in fine, ff. de officio Preſid. [hic text. à Barbosa citatus plane nihil ad rhombum facit. Elegantior textus in l. 1. C. de pred. & al. reb. min. l. 2. §. ſi Publicanus. 20. ff. de vi bonor. rapt. l. minus. 2. C. de acquir. poſſeſſ. cap. in prefentia. 6. de renun ciat. [cap. ſicut nobis 16. in fin. de ſentent. & rejudic. c. bone memoria. 36. §. contra ve ro de Elect. potef. l. 2. ibi qvad non arbitra mur. C. de offic. civil. judic.] Marant. de ordine jūdic. 2. p. 6. in princip. tit. 9. num. 21. Cov. de ſponsalib. p. 2. c. 8. §. 12. vers. ex qui bus primò, Menoch. conf. 100. n. 1. cum ſeq. & de p̄fumpt. lib. 2. preſ. 67. [non enim jūdex calumniari p̄fumitur, l. 3. §. 1. ff. qvad met. cauſ. l. vir bonus. 18. ff. judic. ſolv. l. 17. §. ait Prator. ſſ. de appell. l. 137. §. cum ita. ff. de V.O. Carpzov. p. 1. conſtit. 12. defin. 25. n. 3. jūdicis ſiquidem auctoritas omnem fraudis & laſionis p̄fumptionem excludit. c. in prefentia. 6. extr. de renunc. c. ſicut nobis. 16. §. ult. de ſentent. & rejudic. d. l. 1. C. de pred. min. l. pacta noviffima. 12. C. de pac̄. Unde fit qvad nullitatis exceptionem jūdicis confirmatione excludat, Gail. 2. obſ. 1. num. 10. Carpzov. p. 3. conſtit. 34. defin. 4. n. 5. ac ſententia jūdicis p̄tēxtu laſionis non retractetur, l. ſub ſpecie. 4. C. de re jūdic. 1. peremptorias. 2. C. ſentent. reſcind. non poſſe l. 2. in fin. C. de quando provoc. non eſt neceſſ. Gail. 2. obſ. 70. n. 9. vid.] Cardin. Tusch. pract. concluſ. tom. 6. lit. P. concl. 621. per totam. Surd. de aliment. tit. 1. qvæſt. 120. num. 11. ubi intelligit, etiamli à ſententia ſit appellatum. Seraphin. de privileg. jūram. priv. 132. n. 10. cum ſeqq. Mieres. de ma joratu. p. 4. q. 1. limit. 1. n. 16. Stephan. Gratiān. diſcept. forens. tom. 4. c. 698. n. 21. Giurba. in conſuet. Meſſanen. p. 1. c. 14. gloss. 7. n. 2. Ille enim p̄fumitur pronunciaſſe ſecundūm qvad jus diſponit, & prout de jure tenebatur pronunciare. l. miles. 6. §. de cem. 1. ff. deſere jūdic. Alexand. conf. 36. in 1. dub. vol. 5. Cravett. conf. 188. n. 8. vol. 1. Oſtav. Glorit. reſp. 9. num. 13. Alciat. de p̄fumpt. reg. 3. preſ. 32. Bald. in l. fundum. §. in vendicatione. ff. de pign. Capol. conf. 17. col. 5. Card. Tusch. d. concl. 621. num. 4. [Unde & juſte poſſidere dicitur, qvi au toro prætore poſſidet l. juſte. 11. ff. de ac quir. poſſe. l. qvi au toro. 137. ff. de R. I.

Limita, tum procedere ſi cum cauſæ cognitione judicialiter parte altera de cujus p̄judicio agebatur citata juxta l. jūdices. 9. C. de jūdic. & l. terminato. 3. Cod.

defruct. & lit. expens. procedatur, secus enim esset si in facto & extrajudicialiter ad unius partis petitionem procederet, quia hoc casu pro judge vel ejus decreto aut sententia non presumuntur. *conquerente.* 7. *de restit. spoliat.* 1. *prohibitum est.* 5. *C. de jur. fisc.* lib. 10. l. 3. §. fin. ff. *quod met. caus.* l. *omnes judges.* 33. *C. de decur.* Gail. 2. obs. 76. num. 5.

XXXI.

Judex de damno injuste dato tenetur, e.g. si naves, quæ opportuno tempore abire poterant, in portu detineat. *l. fin.* *C. de Navicul.* Perez. *C. eod.* n. 36. seqq.

XXXII.

judices non debent propter invidiam aut molestiam subterfugere causarum cognitionem & decisionem. Notantur & desideri, qui, ne incumbant causarum cognitioni, solent eas aliis delegare, ut meritò, si quid iniqui interea contingit aut intra tempus causæ decisæ non sint, Judices detrimentum, quod ex sua negligencia parti obvenerit, præstare teneantur. Perez. *C. de Canon.* *Largitionis titul.* n. 6. Brunnem. ad l. 2. *C. eod. tit.* Imprimis autem Judex incurrit poenam, si non inquirat in delicta publica, & de Syndicatu tenetur; nam Judex non inquirens item suam facit. Brunnem. *C. de Strator.* n. 2. Judex dissimulans delictum officialis alterius officio se immisscentis punitur. Perez. *C. de Numerar.* n. 14. Judex dissimulans quod Nuncii laetitia publica quid exigant vel immodicum accipiunt, infamia & bonis, corum officiales 30. libris auri, ipsi aliquando & gravius puniuntur. *l. 1. 2. C. publicæ latitiae.* Perez. *ibid.* n. 9. seqq.

CAP. CXXIII.
Judicis Officium.

Axioma I.

Quando verba Legis ita concepta sunt ut dirigantur ad judicem, tunc non actio sed judicis officium locum habet. *gl. in l. foro.* *C. de Collat. Bart.* in l. 1. col. 3. *de condic.* ex L. VVesebn. P. 1. Conf. 7. n. 7. cui tamen contradicere videtur *l. 8. C. de pat.* Ubi verba concepta sunt in judicem, & tamen actio a scriptis verbis ex pacto traditione firmata, quod in se synallagma continet, producitur.

Limitat ergo Sichardus *ad d. l. 8.* predictam regulam, quod illa procedat in dubio, secus, si ratio subjectæ materia ejusmodi sit, ut producat actionem, vel ut Dec. ait, quod prædicta regula vera sit, nisi verba directa in judicem tantum executionem praे se ferant. *ad d. l. 8. col. 2.* Responderi etiam poterit, quod licet hoc in casu actio dari possit, nihil tamen absurdum esse, si dicitur (præsertim si causa manifesta sit) brevi manu per nudam implorationem officii judicis posse procedi, atque sic *in d. l. 8.* Imperatorem de eo remedio juris esse locutum, ita sentit VVef. *d. l. 8.* Sed non sunt captanda verba Imperatoris; licet enim aliquando haec opponantur compelli aut cogi per prætorum aut per judicium, tamen sèpissim præ-

certim in Cod & iisdem verbis remissio ad remedium jud. ordinarium locum haber. *l. 24. de R.* *V. l. 10. C. de distr. pign.* l. 1. *C. de fidejuss.* l. 14. *C.F.* *Ercif. v. Dn. Parent.* *tr. de jur. soc. c. ult.* n. 21.

II.

Judicis officio quæ debentur non sunt in obligatione. *l. qviper collisionem.* 49. §. fin. ff. de act. empt. ubi Bald. fac. l. *Maria de manuniss. testam.* c. nos quidem. 3. cap. si heredes. 5. cap. tua nobis. 17. ex rr. de testam. Pantisch. 2. crast. præt. 6. numer. 26.

III.

Judicis officium finitur sententia dicta. *l. judex posteaquam* 55. *de re judic.* VVesebn. 2. conf. 99. n. 5.

CAP. CXXIV.

Judicium.

Axioma I.

Judicium certum super re incerta dari non possit. *c. grave.* 73. n. q. 3. *Wesebn.* 2. conf. 89. numer. 9.

II.

Judicio qui se opponit, turbare dicitur. *vid. infra. cap. turbatio.*

III.

Nulla major gloria quam precessit judicis, per quæ conservatur hominum societas. *l. 12. C. de dignit.* Bodin. *lib. 3. de Repub.* c. 3. Schoenborn. 3. *polit. cap. 39.* Sebalt. Vant. *tra. de nullit. tit.* *ex defect. jurid.* 10. num. 45. Summos enim homines conciliat qui operatur decidendi litibus. *l. semper 5. in pr. ff. de jur. immunit.* 3. §. 1. *quod met. caus.* l. ult. ibique. Salicet. n. 1. *C. quando pro voc. non est necesse.* l. 17. ff. *de offic. res. fid.* c. ut debitus 99. *de appellat.* Gratian. *def. 120. n. 2. lib. 1.* *C. decis.* 284. num. 22. Nolden. *distat. nobil.* c. 17. num. 185.

IV.

Judicium censetur esse integum quod plurimorum sententiarum confirmatur; *ap. prudentiam.* 21. *post. princ. vers.* illa qvippe sit. *de offic. deleg.* t. in *Canoniz.* 6. 19. *disfrinct.* c. de quibus. 3. *C. ibi* gl. 20. *disfrinct.* l. 1. ff. *de Sutor.* Speculat. in tit. de *advocat.* §. num. *matrim.* n. 6. 5. seqq. quia quod à pluribus sapientius queritur, facilis invenitur. Malvet. in *tractat. Canoniz.* Sanct. dub. 2. n. 40. & per ampliorum homines perfectissima veritas revelatur. *l. fin. sub fin.* *C. de fidel. comm.* c. extra conscientiam. *disfrinct.* 64. ibique gl. 1. Conf. Arg. l. conf. uolum. 57.

V.

In judiciis non debet esse acceptio personarum. *cap. novit.* 13. *de judi.* *C. in judicis.* B. de R. I. in 6. Ludov. Gon. ad §. item si qv. *Inst. de action.* num. 42. Serenda enim est aquilitas. d. *cap. novit.* §. *cateruncte jud.* Phil. Matth. ad l. 41. ff. de R. I. Gail. 1. obs. 1. num. 14. nec judicium claudicari debet. c. cum inter. 5. ubi gl. ibid. in verb. *judicare.* decept. Gail. d. loc. num. 14. & hoc regulariter procedit, secus enim est in casibus à jure expres. Alex. l. fin. col. 2. vers. *C. allegat.* *C. de edel.* Exemplum vid.